

1980 Sonrası Türk Edebiyatında Şiir

1980'li ve 1990'lı yıllar, radyo ve televizyonda özel kanalların varlığı ile birlikte popüler kültür ortamının oluşturduğu, desteklediği bir dönemdir. Bu bağlamda 1980'li yıllardan başlayarak teknoloji, elektronik iletişim araçları kültürü Türk şiirini şekillendiren öğelerin başında yer aldı. Eski ve yeni iletişim araçlarının bir arada kullanılmasıyla **Türk şiiri** popülerleşerek kitle kültürü içinde yerini aldı. Dünya ve Türk edebiyatından önemli ve değer taşıyan şiirler, bir kompozisyon hâline getirildikten sonra, dramatize edilerek tiyatro sanatçıları tarafından görsel-ışitsel kültür ortamına taşındı. Günümüzde şiir, artık sözlü ve yazılı kültür ortamından çok; görsel ışitsel kültür ortamında tüketilmeye başlandı.

1980 sonrası dönemde şairler şiire şiir dışında bir ödev yüklemediler. Bu dönemde yalnızca şiir öne çıkarıldı, "Aslolan üründür," anlayışı egemen oldu. 70'li yılların slogancı, şiiri politik amaç için araç olarak kullanan anlayışa karşı "Şiir her şeyden önce şiir olmalıdır." ilkesi savunuldu. Böylece 1980 sonrasında, şiirin artık eskisi gibi yazılmadığı, ideolojik yaklaşımlarla eser ve renlerin bile bu egemen anlayışa göre söylemlerini değiştirmeye çabaladığı bir durum oluştu. Şiirin kendi içi ne yöneldiği, ilk defa reddetmenin yerine Türk şiir birikiminin kabul edildiği eğilim baskın hâle geldi. Şiirle yeniden yüzleşildi. İnsani duyarlılık ve evrensel dene yimler şiirin gözde değerleri oldu. Daha içe dönük, daha durağan, daha dinlendirilmiş bir edebiyat anlayışı doğdu.

Bu dönem şairleri İkinci Yeni'yle barışık bir ilişki geliştirdiler. İkinci Yeni'nin kendini arama dönemi sayabileceğimiz ilk dönemine daha yakın durdular. İkinci Yeni şiirine özgü uzak çağrışımlara değer verdiler. Yeni imgeler peşinde de koştular. Dolaylı bir dil ve söylem geliştirdiler. Imge ağırlıklı bir şiir ortaya koydular. Bu imgeler kimi zaman aşırı soyut bir niteliğe büründü. Dolayısıyla sessiz bir dışavurum niteliğine bağlı olarak lirik şiirin bazı sorunları bu dönemde de görüldü. Renklerin gücüne aşırı bel bağlamak, sözcük birimli bir yapıya aşırı güven, amaçsız düzdeğişmecelerin (ad aktarması, mecazı mürsel) şiirde yer alışı, muhatapsızlığa varan bir mırıldanma tonu bu dönem şiirlerinde de kendini gösterdi. Dolayısıyla İkinci Yeni'nin söyleme gücünü daha ileri taşıyamadılar.

Bu dönemde şiirin en küçük birimine değin biçimsel oynamalarla ve yeni biçimler arama alıştırmalarıyla somut şiir örnekleri kaleme alındı. Yapı ve söyleyişe içerikten çok fazla önem verildi. Şiir düz yazıya yaklaştırıldı. Çeviri, bu dönem şiirinin ana eksenini olan dil üzerine oturdu ve her türlü deneyimin önünü açtı.

Bu dönem şiiri bir iç hesaplaşmayı da birlikte getirdi. 1960'ların ikinci yarısının ve 1970'lerin siyasallaşmaya olan hevesleri sonucunda törpülenişleri, 1980'lerin şairlerini siyasetten uzak tuttu. Bu, onlar için evvelce olup bitenleri değerlendirme fırsatı doğurdu. Dışlanan geleneğe yeniden eğilebilirlerdi artık. Yeni arayışlar olabilirdi. Şiirdeki, hayattaki kutuplaşmalar ortadan kalkabilirdi. Tüm bu imkânlar 1980'ler boyunca denendi de. 1980 sonrası şiirinde Türk şiir birikimini yeniden ve bir bütün olarak değerlendirme çabası belirdi. Şairler yazdıkları şiirlerde geleneksel birikimin önemine vurgu yaptılar. En eskisinden en yenisine kadar Türk şiirine katkıda bulunmuş şairlerin eserlerinin göz ardı edilmemesi gerektiğini savundular. Bu bağlamda Yahya Kemal Beyatlı, Ahmet Haşim, Behçet Necatigil, Hilmi Yavuz, Enis Batur, Faruk Nafiz Çamlıbel gibi isimleri usta kabul edip onlardan etkilendiler. Birbirlerinden çok farklı bu sanatçıları aynı derecede sevip benimsemeleri **1980 sonrası şairlerinin** en belirgin özellikleri arasında yer aldı.

Bu dönemin diğer belirleyici özelliği ise çok renkli, şairden şaire değişen dile, söyleyişe, imgeye önem veren, kolayca kategorize edilemeyen bir anlayışın benimsenmesidir. Birbirine taban tabana zıt siyasal görüşleri savunanlar ilk defa bu kadar iç içe olmuştur. Bütün kesimler şiirleri kendi

inançları doğrultusunda verilerle donatsa bile bu, şiirlerin genel karakteristiğine dönüşmemiştir.

1980 sonrası şiirin en önemli yanlarından birisi de özellikle konu açısından irdelendiğinde şehirli kimliğinin ön plana çıkmasıdır. Özellikle büyük metropollerde yaşayan kişilerin şehre ve insana yabancılaşması, gelenek ve teknoloji arasında sıkışıp kalmaları, geçmişte var olan ama kendilerini ifade edemeyen alt kültür gruplarının bir kimlikle ortaya çıkmaları en belirgin temaları oluşturmaktadır.

1980 Sonrası Türk Şiirinin Önemli Şairleri ve Temsilcileri

HAYDAR ERGÜLEN (1956-...)

HÜSEYİN ATLANSOY (1962-...)

MURATHAN MUNGAN (1955-...)

SEDAT UMRAN (1926-2013)

KÜÇÜK İSKENDER (1964-...)

SUNAY AKIN (1962-...)

Haydar Ergülen,

Hüseyin Atlansoy,

Murathan Mungan,

Sedat Umran

Sunay Akın

Küçük İskender,

Akif Kurtuluş,

Enver Ercan,

Tuğrul Tanyol,

Lâle Müldür,

Osman Hakan A.,

İhsan Deniz,

Oktay Taftalı,

Ahmet Erhan,

Metin Celâl,

Necat Çavuş,

Seyhan Erözçelik,

Şavkar Altınel,

Salih Bolat,

Metin Cengiz,

Roni Margulies,

Ali Günvar,

Adnan Özer,

Vural Bahadır Bayrıl,

Arif Ay,

Birhan Keskin

Turgay Fişekçi,

Hüseyin Ferhad,

Sina Akyol,

Enis Batur,

Akgün Akova,

Melisa Gürpınar,

Yaşar Miraç

Sonuç olarak diyebiliriz ki 1980 sonrası şiirde “apolitik bir söylem benimsenmiş, geleneğe sahip

çıkılmış, estetik kaygı" öne çıkarılmıştır. Ancak dönemin her şairi bu ortak noktalar dışında ayrı bir şiir karakteri sergiler. Dolayısıyla bu dönemde, Tanzimat'tan günümüze örneklerine sıkça rastladığımız çok güçlü şiir toplulukları, akımları ortaya çıkmamış; daha çok, bireysel bir şiir anlayışı belirmiştir.